

LYSOZOMÁLNÍ STRÁDAVÁ ONEMOCNĚNÍ

Možnosti diagnostiky a terapie

V. Malinová

Lysosomální střádavá onemocnění

- Cca 70 dg. , incidence celkem 1:7 000
- Výskyt panethnicky, častější v uzavřených populacích
- Vrozená, dědičně podmíněná (AR, min. GR)
- Porucha štěpení složitých sloučenin
- ↓ aktivity lysozomálního enzymu, transportních bílkovin, aktivátorů

ETIOPATOGENEZE

MECHANISTICKÁ TEORIE

Nahromadění nedegradovaného substrátu v lysozomu, interferuje s funkcí buňky

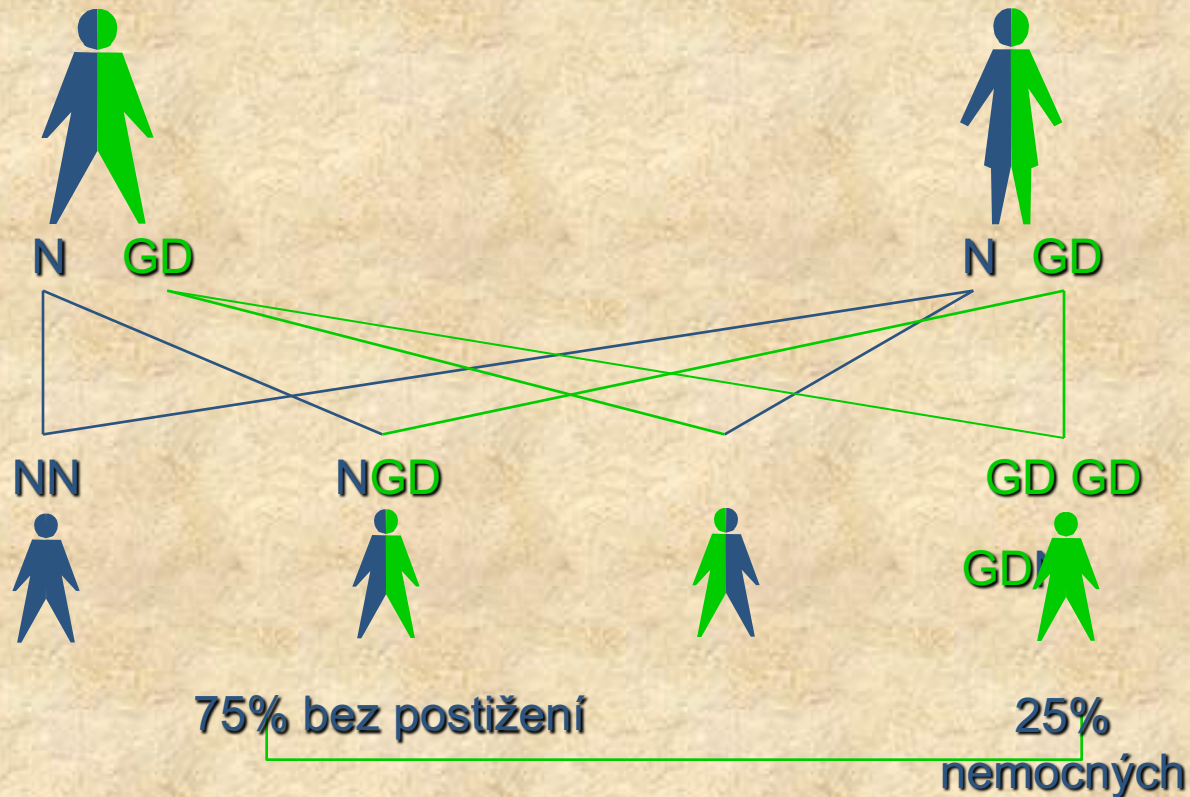
RETENCE ENZYMU V GER

ERAD – toxické působení – membránový potenciál, iontové kanály, eflux Ca^{2+} do cytosolu, signální proteiny, cytokiny, mitochondrie, volné kyslíkové radikály, apoptosa

Genetické vlivy — AR dědičnost

otec - přenašeč

matka - přenašečka

N = normální gen

GD = Gaucher disease gene

Obecné vlastnosti strádavých onemocnění

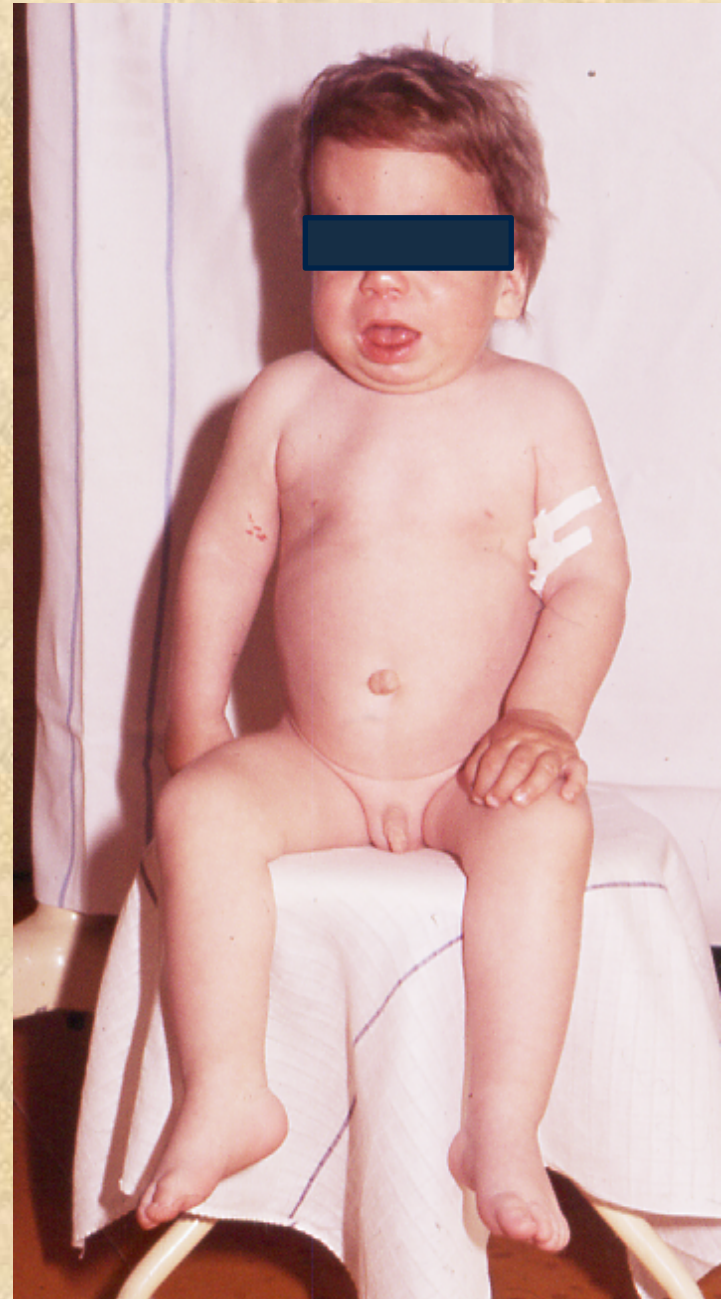
- Multisystémové, progresivní postižení
- První příznaky v kterémkoli věku – čím dříve, tím závažnější průběh
- Mohou postihnout kterýkoli orgán – nejčastěji metabolicky aktivní – játra, svaly, srdce, CNS

OBTÍŽE PŘI STANOVENÍ DG.

- Variabilita příznaků v různém věku
- Postižení různých systémů -odborné ambulance – chybí komplexní pohled
- Příznaky podobné jiným – častějším onemocněním (MPS – JRA, NPC – autismus, ADHD, schizofrenie)
- Dr. Google – rodiče si sami stanoví dg.

MOŽNOSTI DIAGNOSTIKY

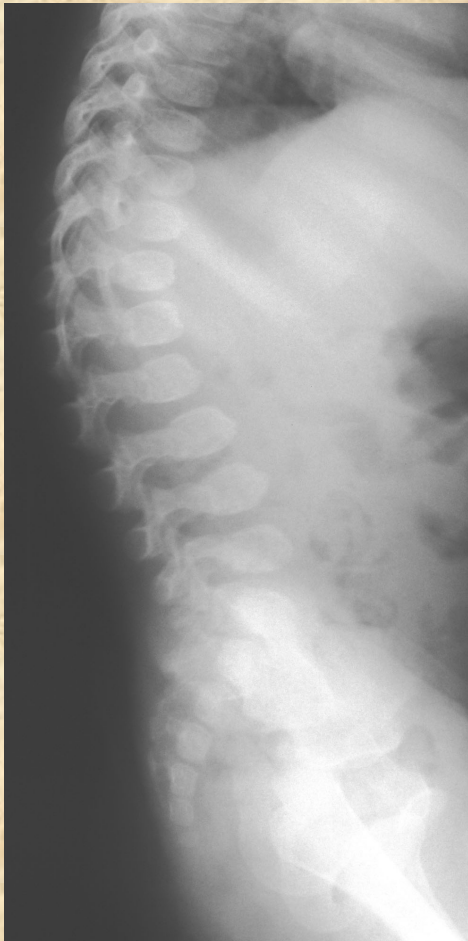
TYPICKÝ FENOTYP - MPS

MOŽNOSTI DIAGNOSTIKY

MPS – skelet. změny,

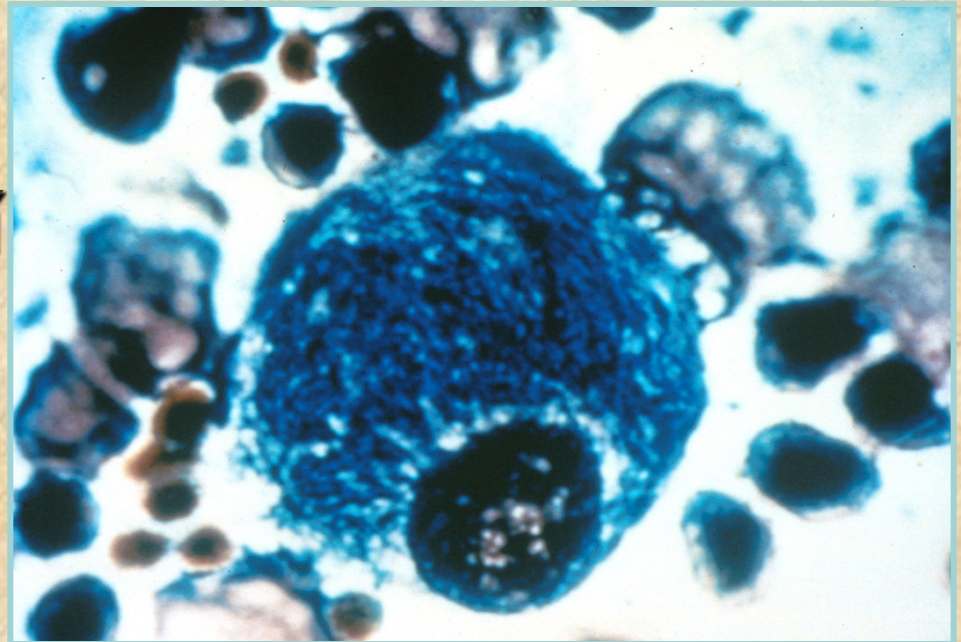
zákal rohovky

Diagnostika LSD – přímá diagnostika - specifická vyš.

- Aktivita enzymu v izolovaných leukocytech periferní krve (fibroblasty, b. chor. klků..)
- Potvrzení specifické mutace – DNA vyš.
- Suchá krevní kapka

Možnosti terapie - ERT

Bezpečnost a efektivita

- Efektivita při doporučeném dávkování a doporučené frekvenci dávek
- Minimální nežádoucí účinky
- Možnost podání i v průběhu gravidity a laktace
- N – ne do CNS, i.v. aplikace, cena

Substrát redukční terapie

Výhody:

- malá molekula – průnik do CNS, kostí
- p.o. aplikace, cena (*XERT*)

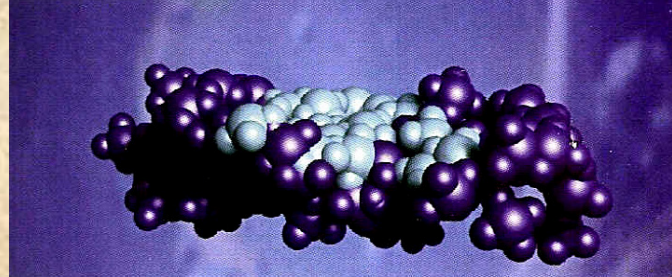
Nevýhody - nežádoucí účinky :

- GIT – průjmy
- Polyneuropatie, mnestické poruchy
- Vliv na spermatogenesi, KI v graviditě

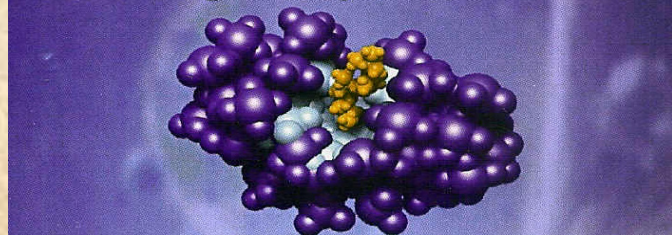
Farmakologické chaperony

- Malé molekuly, selektivní vazba na defektní protein
- Oprava trojrozměrné struktury – stabilizace
- Možný transport z ER do cílové destinace
- Po dosažení cíle (LYSOZOM) – uvolnění chaperonu z vazby

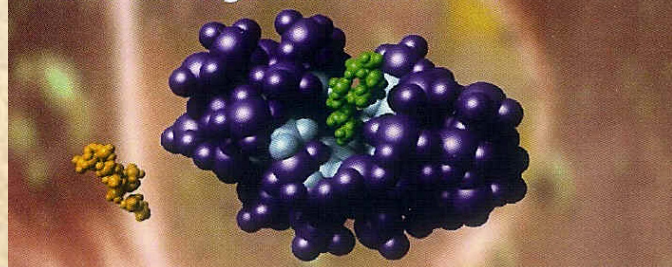
Misfolded Protein Inside the Endoplasmic Reticulum

Properly Folded Protein Bound to a Pharmacological Chaperone

Properly Folded Protein Performing Its Normal Biological Function

Možnosti terapie

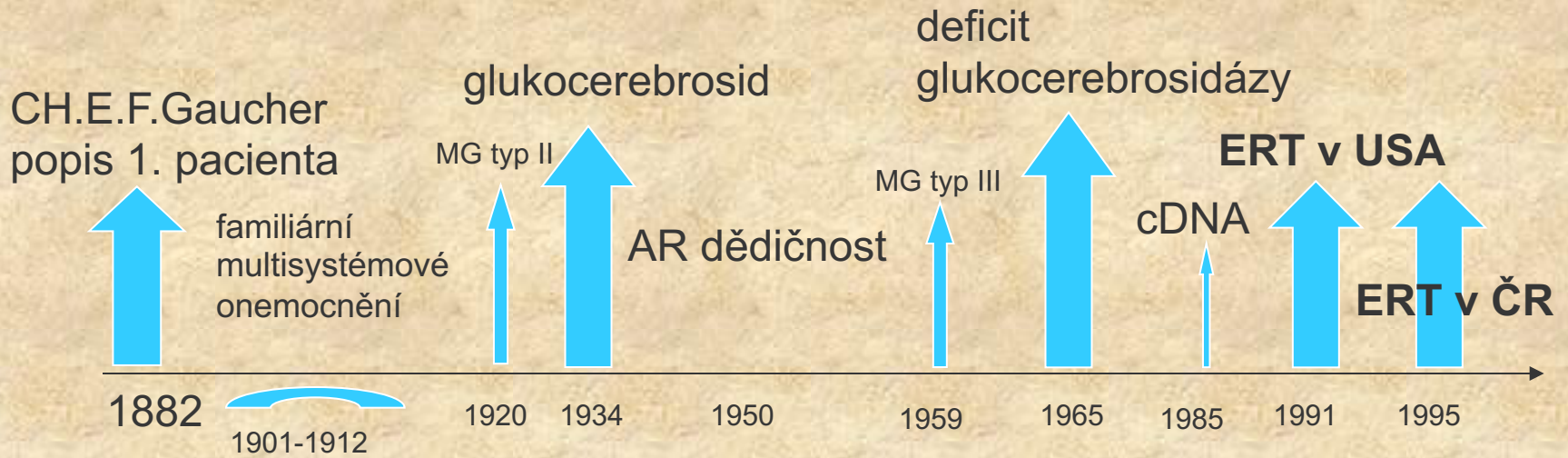
- Transplantace kostní dřeně
- Genová terapie
- Transplantace kmenové buňky
- Prenatální diagnostika

MORBUS GAUCHER

Co je to m. Gaucher ?

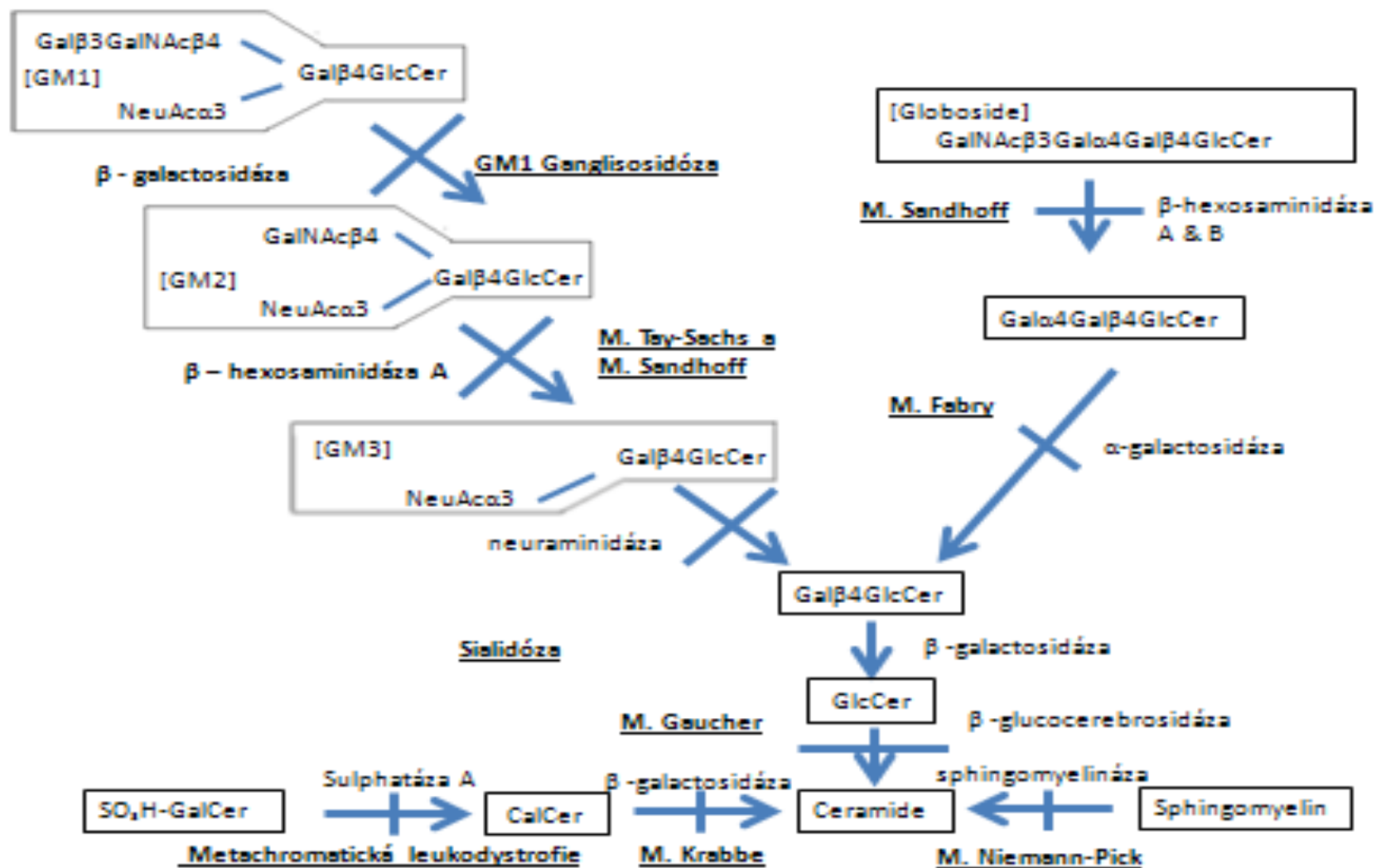
- Výskyt 1: 60 000 (ČR 1:80 000)
- Multisystémové onemocnění:
- Progresivní charakter
- AR dědičnost
- Lysozomální střádání glukocerebrosidu
- Deficit lysoz. enzymu glukocerebrosidázy
- Gen na 1 chromozomu - téměř 400 mutací

Vývoj poznatků o m. Gaucher

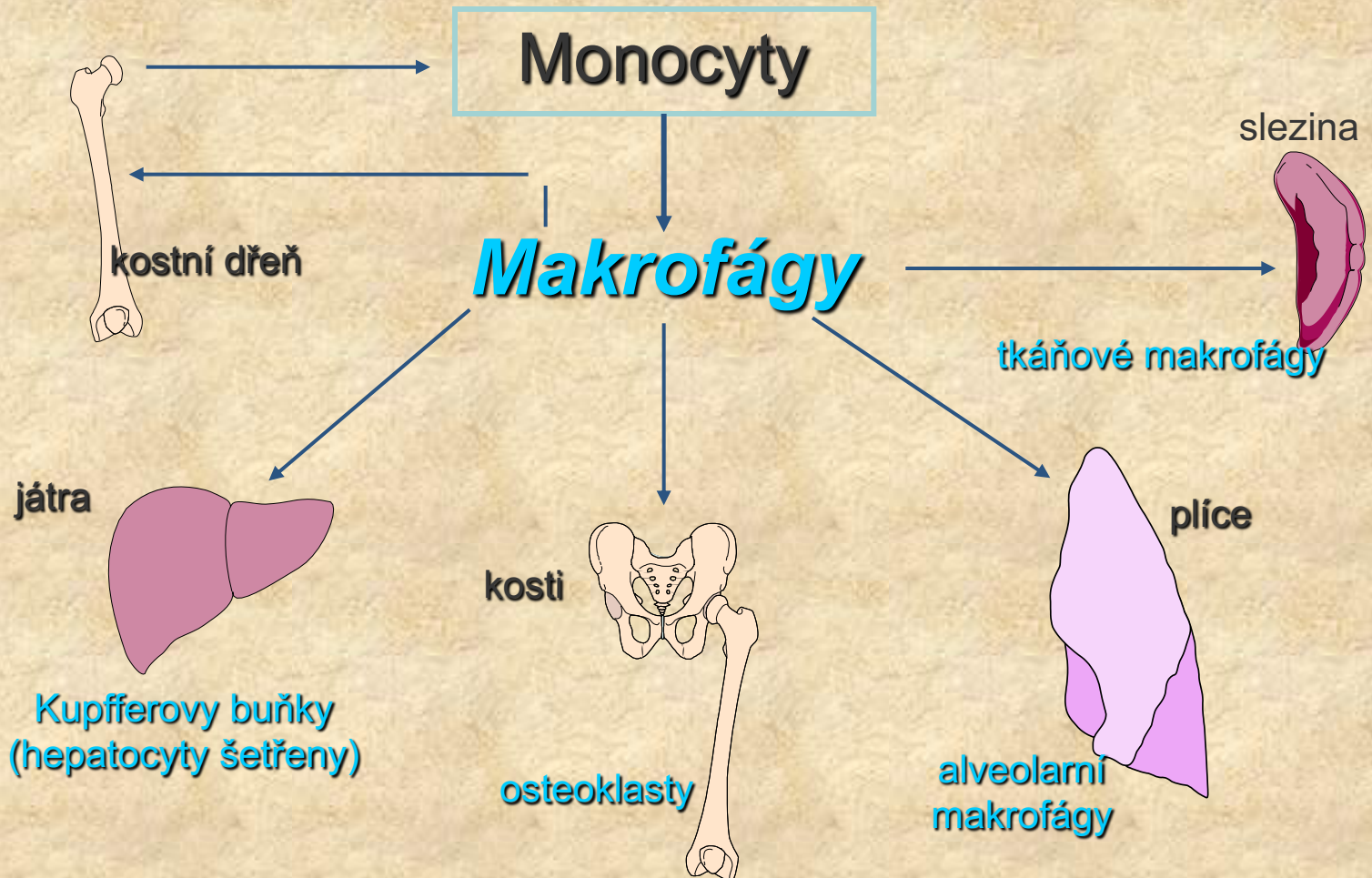

Schema katabolismu glykosfingolipidů

Patofyziologie Gaucherovy choroby

Gaucherova choroba -Typ 1

Splenomegalie

Hepatomegalie

Známky krvácivé diathesy

Postižení skeletu

Normální fenotyp

Normální intelekt

Gaucherova choroba typu 2

- První příznaky po nar.
- Úmrtí do 2 let
- Visceromegalie
- Strabismus, křeče
- Retroflexe krku
- Kachexie
- Kožní změny - ichtyosa

Gaucherova choroba typu 3

- První projevy v časném dětství, těžký průběh
- Excesivní hepatosplenomegalie
- Progresivní vývojové opožďování
- Epilepsie
- Deformita hrudníku - gibus

S čím přichází pacient s potenciální dg. MG do ordinace ?

- Snadná tvorba modřin, krvácení z nosu, petechie, krvácení po extrakci zubu, prolongovaná menstruace
- Únava – anemie
- Bolesti kloubů, páteře, kostí, fraktury (páteř – kompresivní), předčasná arthrosa
- Bolesti břicha - hepatosplenomegalie

Diagnostika m. Gaucher – děti X dospělí

Děti:

- menší vzrůst, hmotnost, opožděný nástup puberty
- Příznaky jednoznačněji vyjádřeny, trvalá progrese, rychlejší průběh – snadnější dg.

Dospělí:

- Plíživější průběh
- Vliv rozvoje dalších onemocnění v závislosti na věku – DM, hypertenze...
- Vliv dlouhodobé medikace pro jiná onemocnění
- Obtížnější diagnostika

Fyzikální vyšetření

- Znamky krvácivé diathesy
- Splenomegalie
- Hepatomegalie
- **Není** faciální dysmorfie
- **Není** porucha intelektu

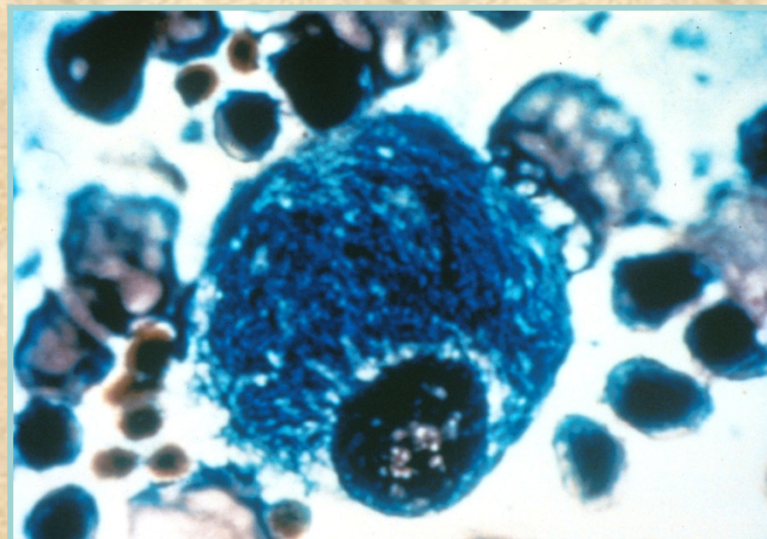

Laboratorní nálezy

- **Trombocytopenie**
- **Anemie, leukopenie**
- **Prodl. APTT, vys. D-dimery**
- **Hyper Ig**
- **Biomarkery** – chitotriosidáza, ACP, ACE, ferritin

Laboratorní nálezy

- Gaucherovy buňky v kostní dřeni, jat. biopsii
- **Specifické pro diagnosu**
  - Deficit enzymu
  - Analýza mutace

Diagnostika - zobrazovací metody

Fraktura humeru

Časná nekroza hlavice femoru

Diagnostika – zobrazovací metody

- Erlenmayer flask deformity u m. Gaucher
- Nahromadění G. buněk - remodelace

Diagnostika - zobrazovací metody

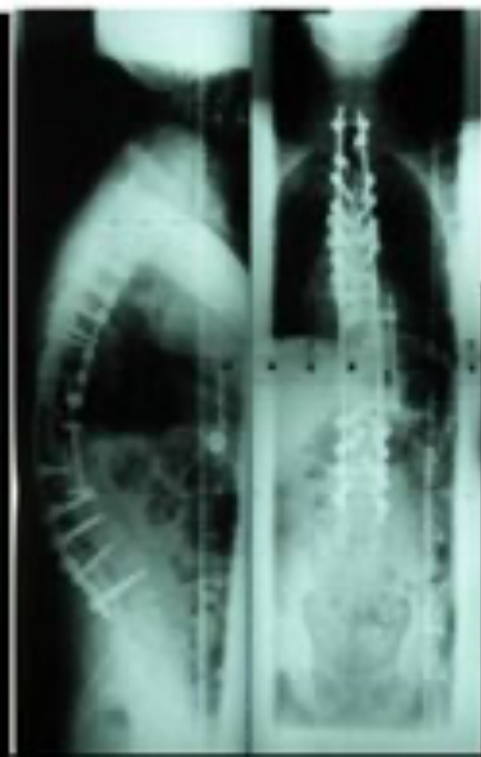
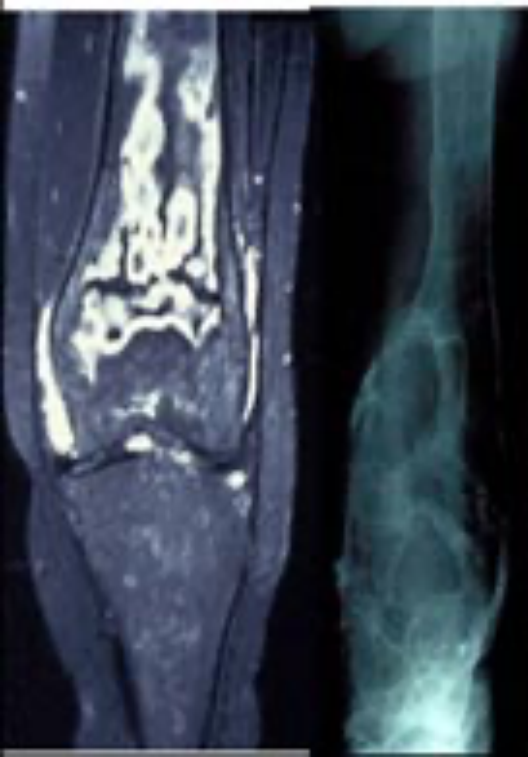
Femur: RTG abnormality

Sklerotická oblast

Lytická léze

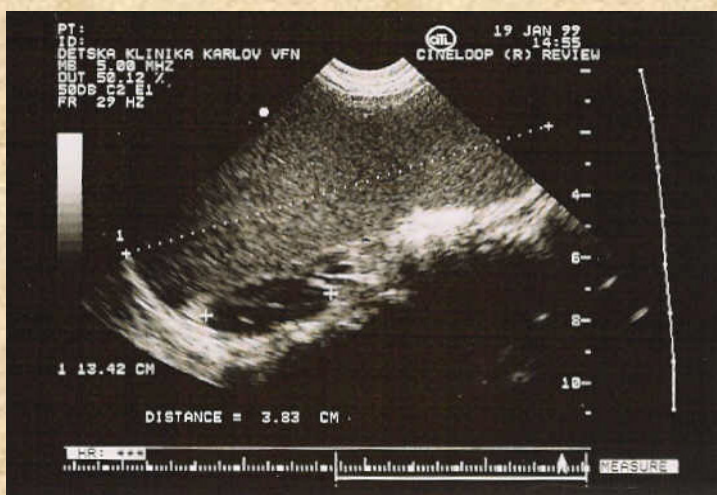
Late sequelae of untreated Gaucher disease

Gaucherova choroba: Diferenciální diagnostika

- Lymfom
- Leukemie
- Krvácivé choroby
- Osteomyelitis
- Legg-Calvé-Perthes

Efekt ERT – 1 rok terapie

M.Gaucher – port. hypertenze, infarkt sleziny

Žena 61 let (BK)

Sepse

UPT – zdrav. důvody

Sepse

Bakt. Endokarditis

Pyelonefritis

Totální endoprotéza P kyč.

Komplikovaná fraktura PDK

ERT 70j

Spála

Neprospívání

Menší vzrůst

Bolesti kostí

Splenomegalie – k. dřeň

Str. b. - **splenektomie**

Fraktura
bérce l. sin.

Fraktura
bérce l. dx.

Kostní krize,
porod ♂

UPT

SP. AB

Porod ♂

ERT 35j/kg/2T

3 roky

10 roků

17 roků

19 roků

20 roků

21 roků

23 roků

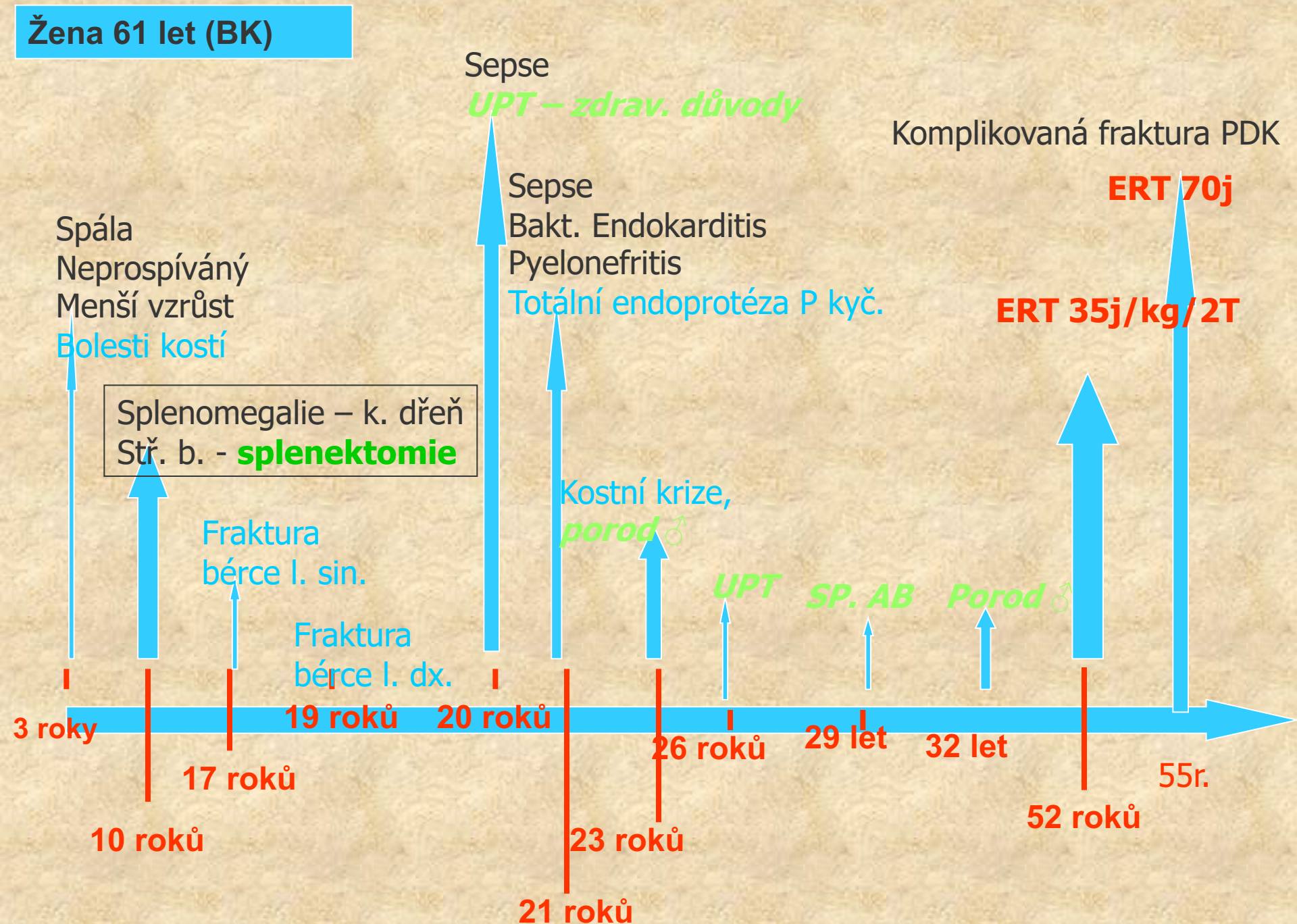
26 roků

29 let

32 let

52 roků

55r.

Laboratorní nálezy –

kasuistika I – žena 61 let – ERT 9 r.

Leukocyty – β -glukosidáza 1,27 nmol/mg/h (n 7,5-13)

Genotyp: N370S / R163X

	Před terapií	Nyní
Hb	116 g/l	140 g/l
PLT	234 x 10 ⁹ /l	350 x 10 ⁹ /l
Chitotriosidáza (n 4-195)	9 804 nmol/ml/h	430 nmol/ml/h
ACP	138 nkat/l	40 nkat/l
ACE	81 U/l	39 U/l
D-dimery	1 359 ug/l	381 ug/l
ferritin	>2000 ug/l	479 ug/l

Osteopenie (DEXA) – terapie bisfosfonáty, Ca, D vit.

Chlapec 22 let (DM)

Bol. pr. kolene – úraz ? - fotbal
Osteomyelitis pr. femoru – Neloren,
Oper. revize - Garamycin i.o.

KOSTNÍ KRIZE ???!!

Febrilie, sept. stav, vys. CRP
Anemie, trombocytopenie
k. dřeň – střádávě b.

Hepatosplenomegalie
Anemie
Trombocytopenie

Bolesti pr. kolene

Coxitis l. dx.
Pat. signál -
MRI

Fraktura
l. předloktí

ERT 57j/kg/2T

3 roky

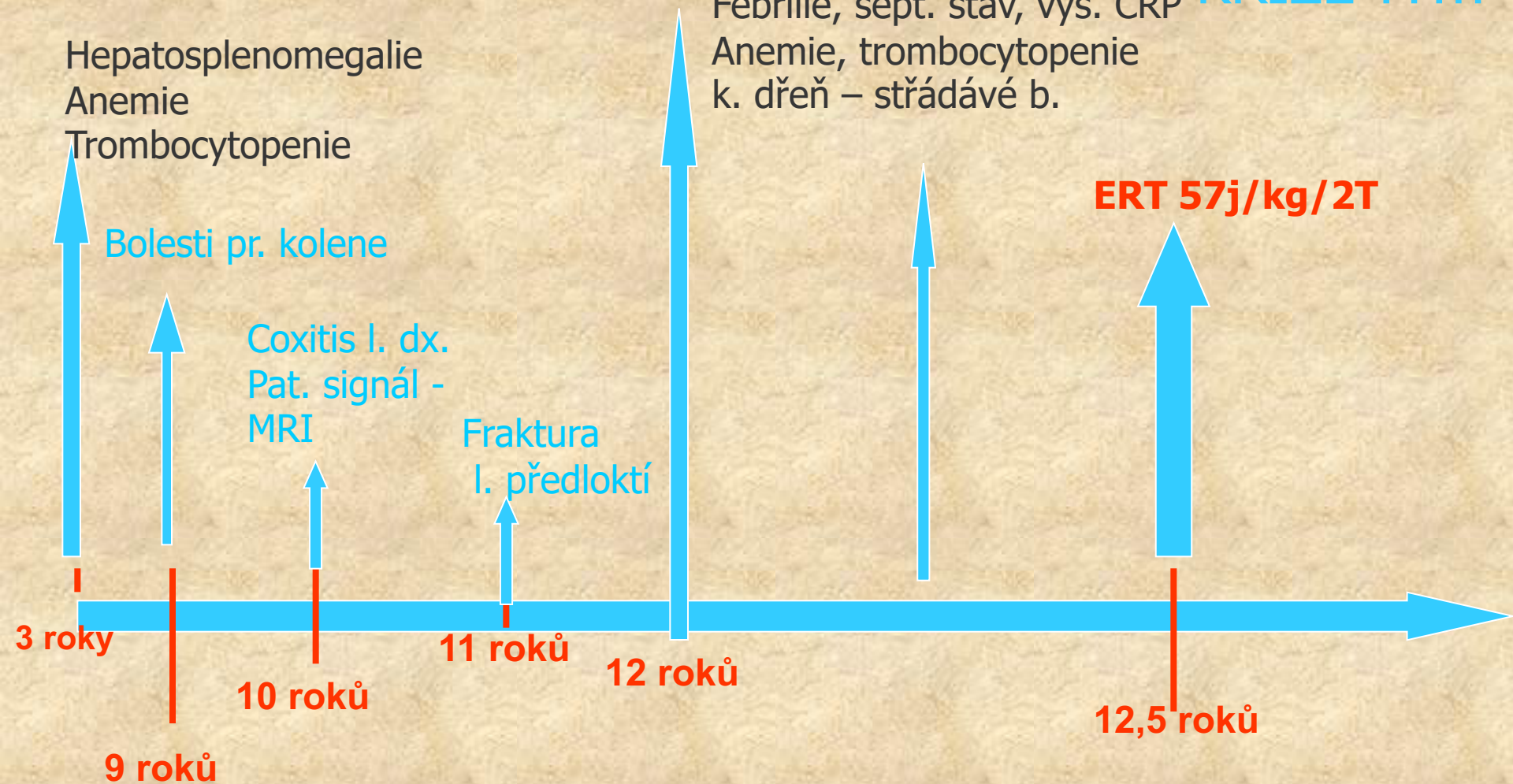
9 roků

10 roků

11 roků

12 roků

12,5 roků

Laboratorní nálezy –

kasuistika II – chlapec 22let, ERT 12 r.

Leukocyty – β -glukosidáza 1,62 nmol/mg/h (n 7,5-13)

Genotyp: N370S / IVS 2+1 G>A

	Před terapií	Nyní
Hb	99 g/l	146 g/l
PLT	125 x 10 ⁹ /l	181 x 10 ⁹ /l
Chitotriosidáza (n 4-195)	12 446 nmol/ml/h	1328 nmol/ml/h
ACP	243 nkat/l	40 nkat/l
ACE	214 U/l	37 U/l
D-dimery	>1000 ug/l	71 ug/l
ferritin	199 ug/l	59 ug/l
objem sleziny	839 ccm	282 ccm

Klinický efekt ERT

2-letá dívka léčbou a
15 měsíců po
zahájení ERT.

Před léčbou

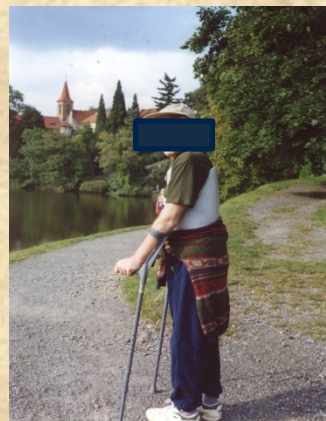

15 měs. na léčbě

Efekt ERT u LSD

Efekt ERT u MG

Efekt ERT u LSD

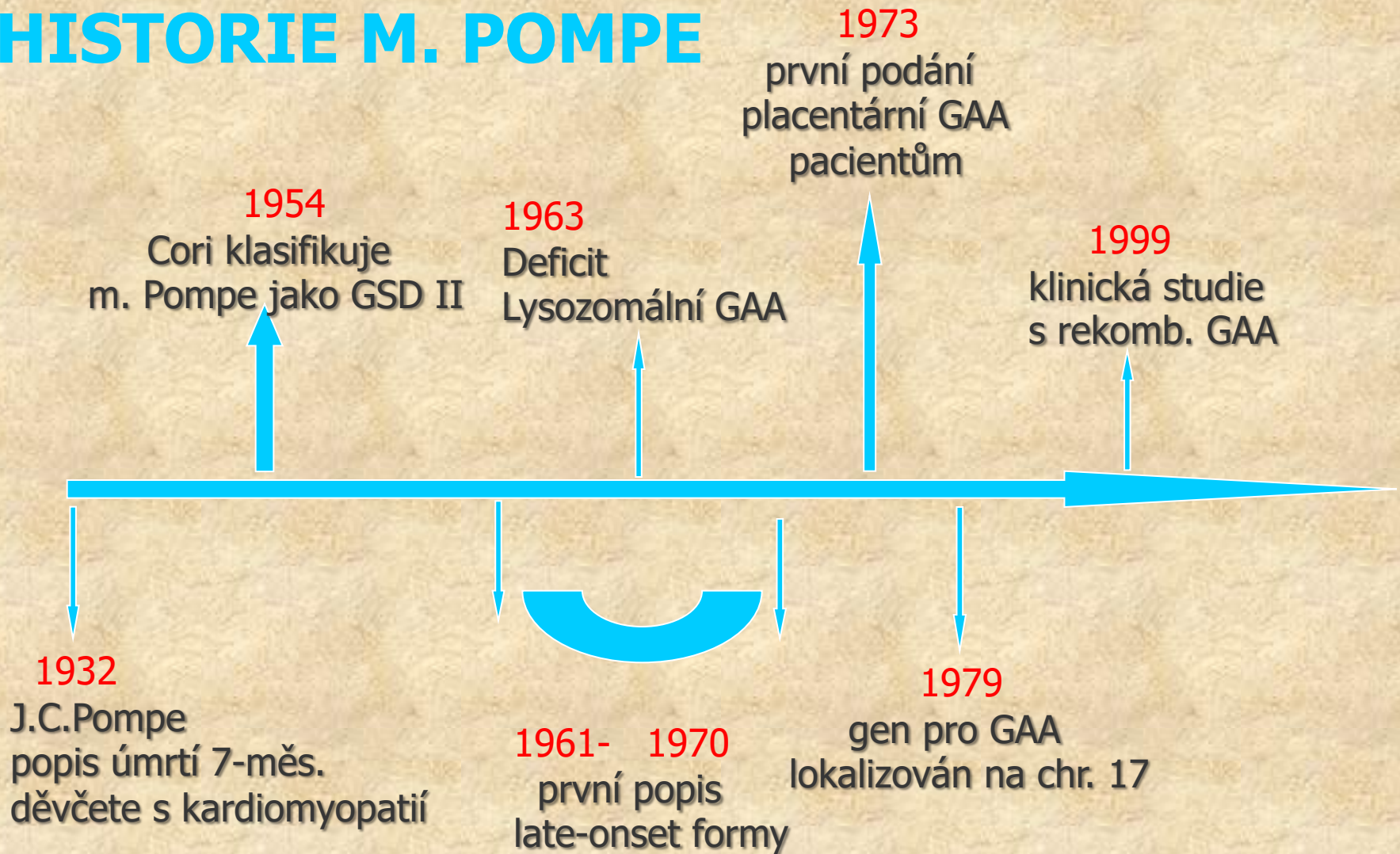
MORBUS POMPE

Možnosti diagnostiky a terapie

M.POMPE – základní fakta

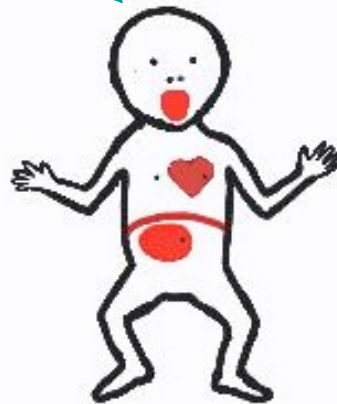
- řazena k LSD
- první popis – 1932 – holandský patolog J.C. Pompe – idiopatická kardiomegalie 7-měs. ♀ – glykogen ve všech tkáních
- AR dědičnost
- výskyt – Evropa 1:100 000
Čína, Thajvan 1: 50 000 (až 1% nosiči)

HISTORIE M. POMPE

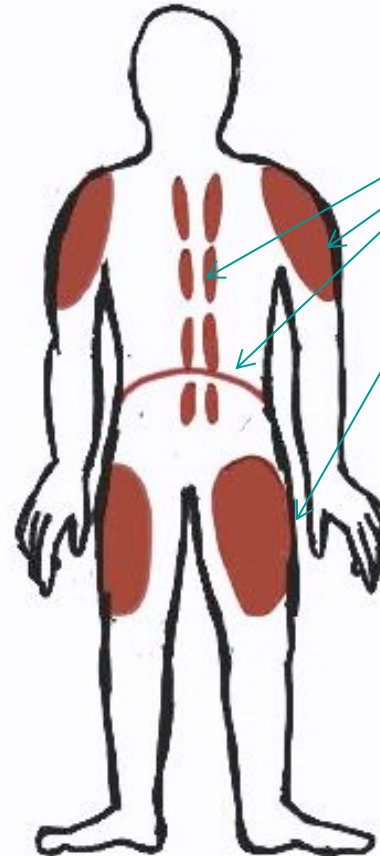

Rozdíly v klinické symptomatologii u dětí a dospělých

Povšechná svalová slabost plus

Pouze svalové postižení

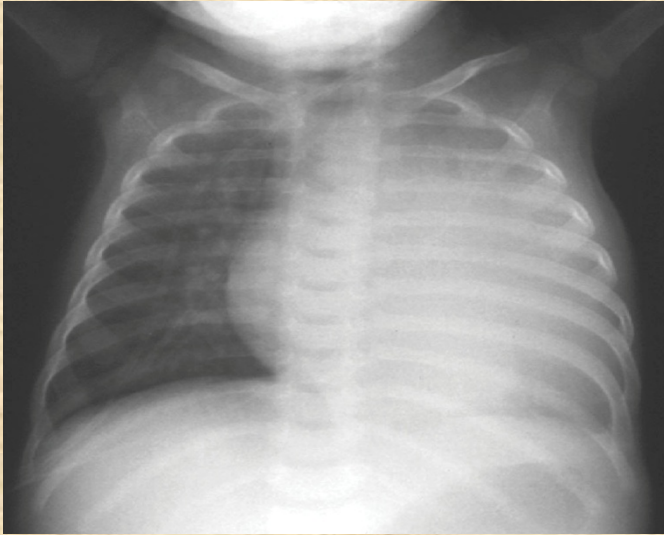
GSD II - klinika

INFANTILE ONSET

- zač. v prvních měsících života
- hypotonie, sval. slabost – floppy baby
- problémy s krměním
- GER, aspirace
- problémy s dýcháním
- resp. infekce

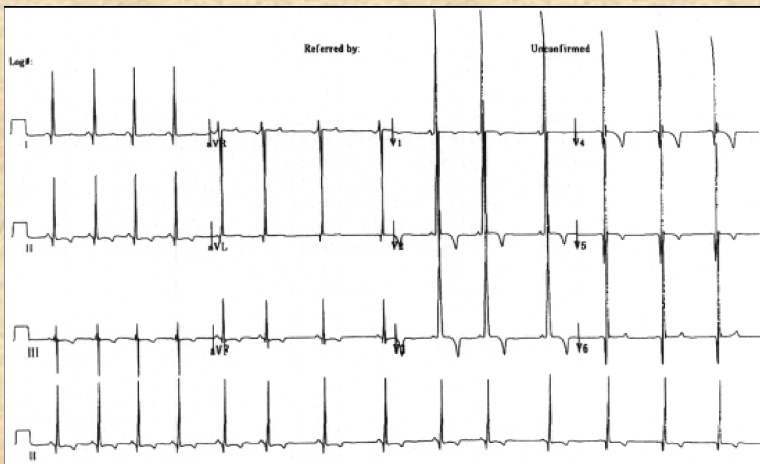

M. Pompe

- kardiomegalie
- hepatomegalie
- makroglosie,

- opoždění – motor. vývoj
- mentální vývoj v normě
- kardioresp. selhání

**rychlá progrese,
úmrtí to 1 r. věku**

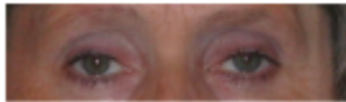

GSD II - klinika

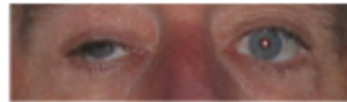

ADULT ONSET

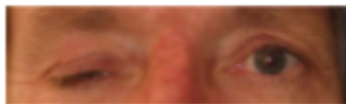
- poč. projevy od 2. do 6. dekády
- pomalá progrese myopatie
- postižení jen skeletálních svalů včetně dýchacích (není kardiomegalie), více DK než HK (proxim svaly), bránice – hypoventilace, somnolence, ranní bol. hlavy, ortopnoe, námahová dušnost

female (34)* mild left-sided ptosis

male (63) severe right-sided ptosis

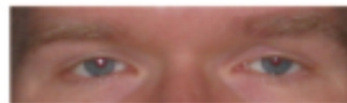
female (33) severe right-sided ptosis

female (67) no ptosis

female (37) no ptosis

male (25) "boggy" ptosis †

male (43) no ptosis

female (47) mild right-sided ptosis

GSD II – klinika

ADULT ONSET

- bolesti zad v L oblasti –
- CT – disproporcionální atrofie paraspinálních svalů
- vymizení hlubokých šlachových reflexů
- úmrtí – resp. selhání, plicní hypertenze, srdeční selhání

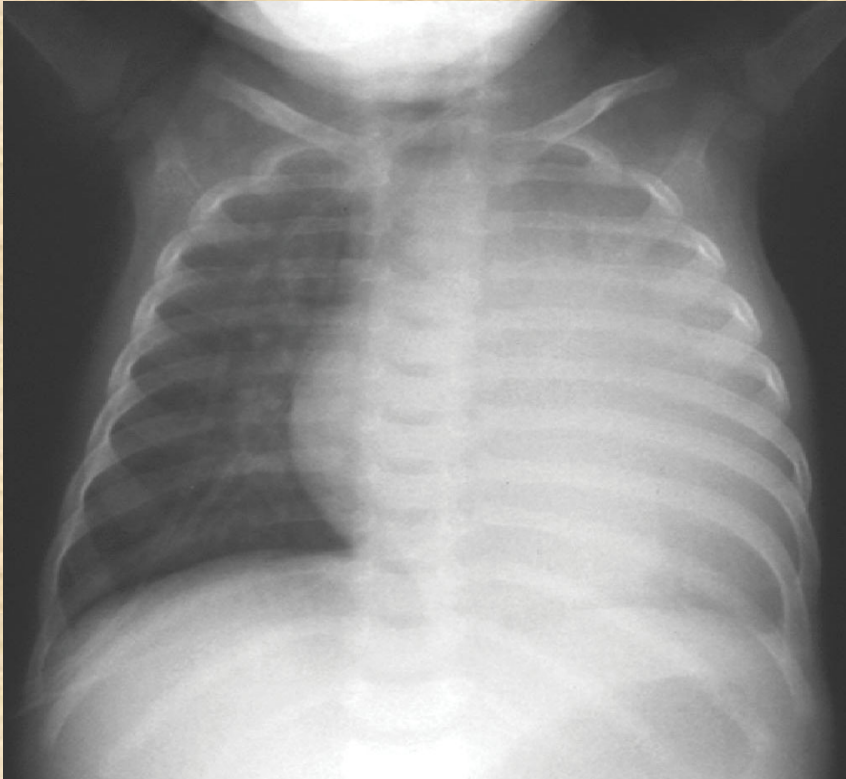
GSD II - DIAGNOSTIKA

- úskalí diagnostiky – děti
sledování v různých odborných poradnách
hepatopatie – gastro
hypotonie – neurologie
- late onset formy – pozdější věk, plíživý průběh, komorbidity, modifikace příznaků další medikací

GSD II - DIAGNOSTIKA

- Anamnesa, klinika
- laboratoř - ↗ CK, AST, ALT, LDH
  - nejsou odchylky v metabolismu glycidů**NENÍ HYPOGLYKEMIE**

GSD II - diagnostika

- **EKG** – zkrác. PR, vys. QRS komplexy
- **echokardio** –
hypertrofie stěn
iv septa+
obstrukce výtokového
traktu

GSD II – diferenciální diagnostika

- **hypotonie** - spinální muskulární atrofie
(=m. Wernig Hoffmann)
  - muskul. dystrofie – Duchen, Becker
- **myopatie + myokard** - GSD III, GSD IV
  - mitochondriální on.
  - m. Danon (LAMP 2)
  - syst. deficit karnitinu
- **myokard** - fibroelastosa endokardu

GSD II - terapie

ERT –

- substituce – Myozyme – alglukosidáza
rekombinantní enzym
20 mg/kg/2T

Kasuistika ♂ nar. 10/2007 (tč. 6,5 r.)

MRI CNS, oční, kardio
EMG – myogenní léze

Porod v 39.TT
3600g/51cm

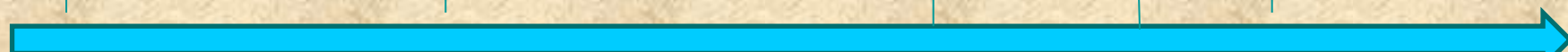
Hypotonie
myopatie

Hepatomegalie
hepatopatie

Svalová biopsie –
vakuolární myopatie,
intralysosom. střádání glykogenu

Verifikace dg. GSDII

ERT

0

6 měs.

1 r.

1,5 r.

2 r.

úsměv, přetočí se

řeč -slova

sed

stoj s oporou

chůze za ruku

MORBUS NIEMANN PICK C

V.Malinová

Historie

něm. pediatr Albert Niemann
chlapeček – neurologické symptomy
hepatosplenomegalie

patolog Ludwig Pick
cholesterol ve tkáních

Kanfer
deficit sfingomyelinázy

Praha – prof. Elleder
rozdělení A-D

Pentchev – myší model
porucha intracelulární
esterifikace cholesterolu

NPC1 18. chromozom
NPC2 14. chromozom

1914

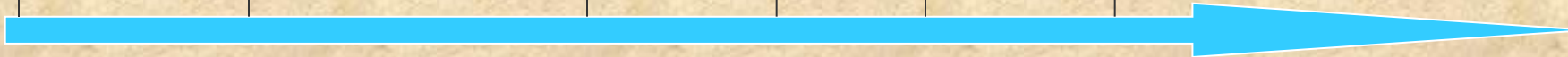
1920

1966

1982

1984

1997

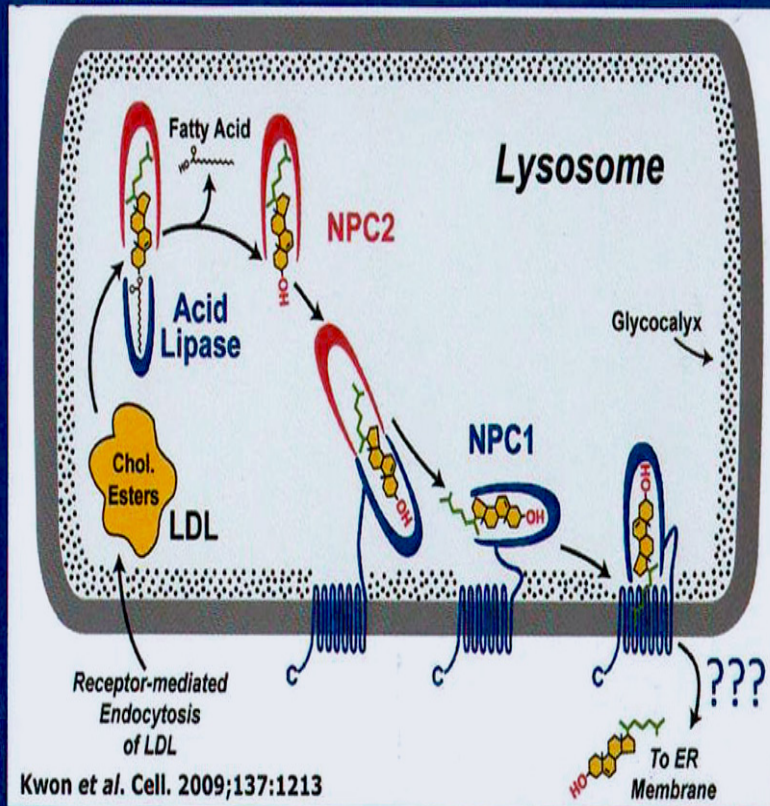
Rozdělení NPC

NPC - typ	Projevy	Patofyziologie	Genetika
NPC A	Časné projevy, špatná prognosa	Deficit kys. sfingomyelinázy	Mutace v genu SMPD 1
NPC B	Juvnilní forma plicní postižení	Deficit kys. sfingomyelinázy	Mutace v genu SMPD 1
NPC C	První projevy nezávisle na věku, CNS postižení	Porucha intracel. trafikace cholesterolu	Mutace v genu NPC1, NPC2
NPC D	Podobný typu C, Nové Skotsko	Porucha intracel. trafikace cholesterolu	Mutace v genu NPC1

Niemann Pick typ C

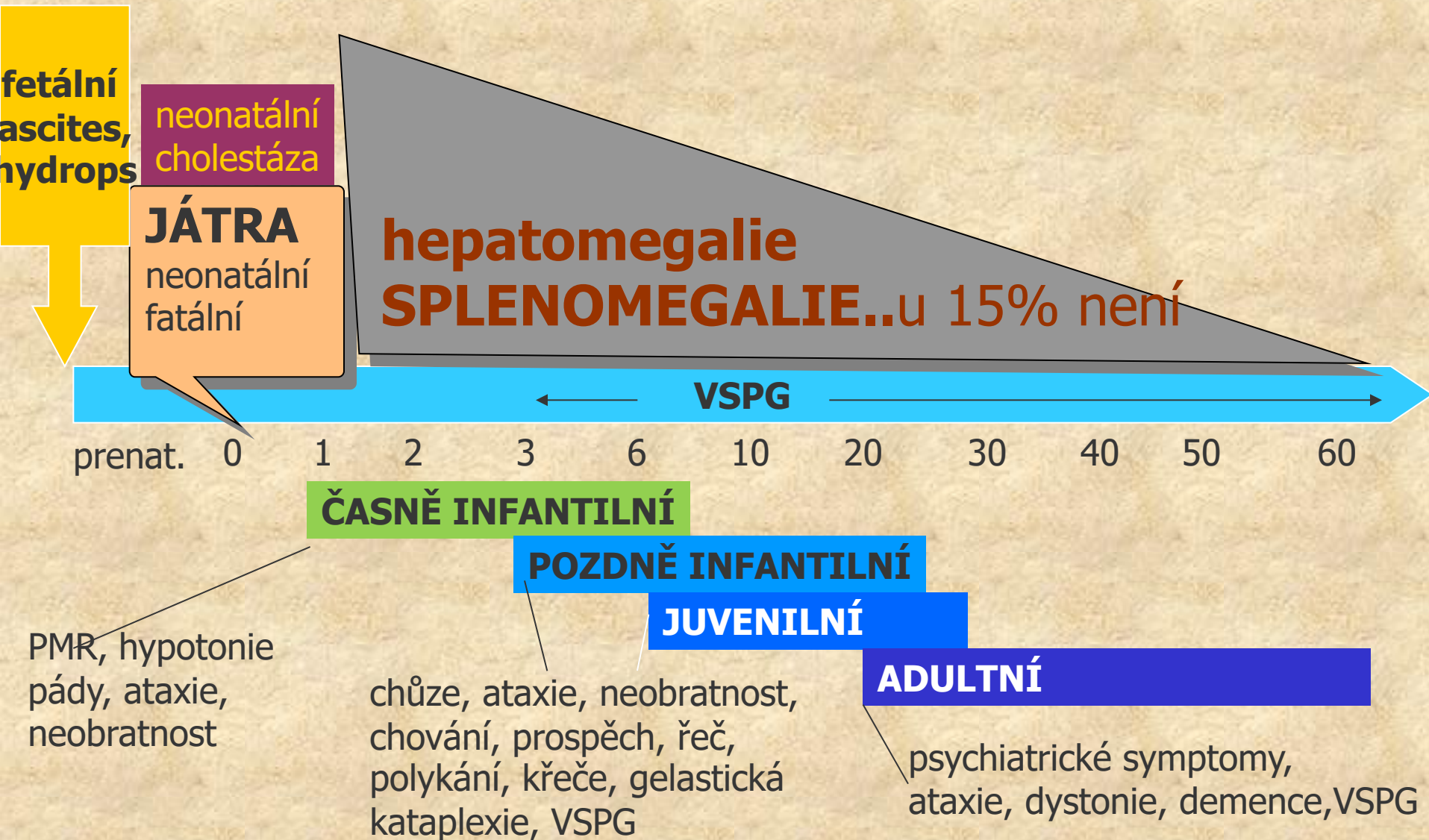
Model for egress of lipoprotein-derived cholesterol from lysosomes

Still hypothetical

- Cholesterol- vstup do buňky přes LDL receptor – kyselá lipáza – volný cholesterol - porucha dalšího nitrobuněčného zpracování
- Hromadí se toxická množství neesterifikovaného cholesterolu, sfingosinu, sfingomyelinu, fosfolipidů, glykolipidů
- Funkční a strukturální poškození buňky

KLINICKÉ PROJEVY NPC V ZÁVISLOSTI NA VĚKU

PSYCHIATRICKÉ PROJEVY

dospělost, popis již od 12 let

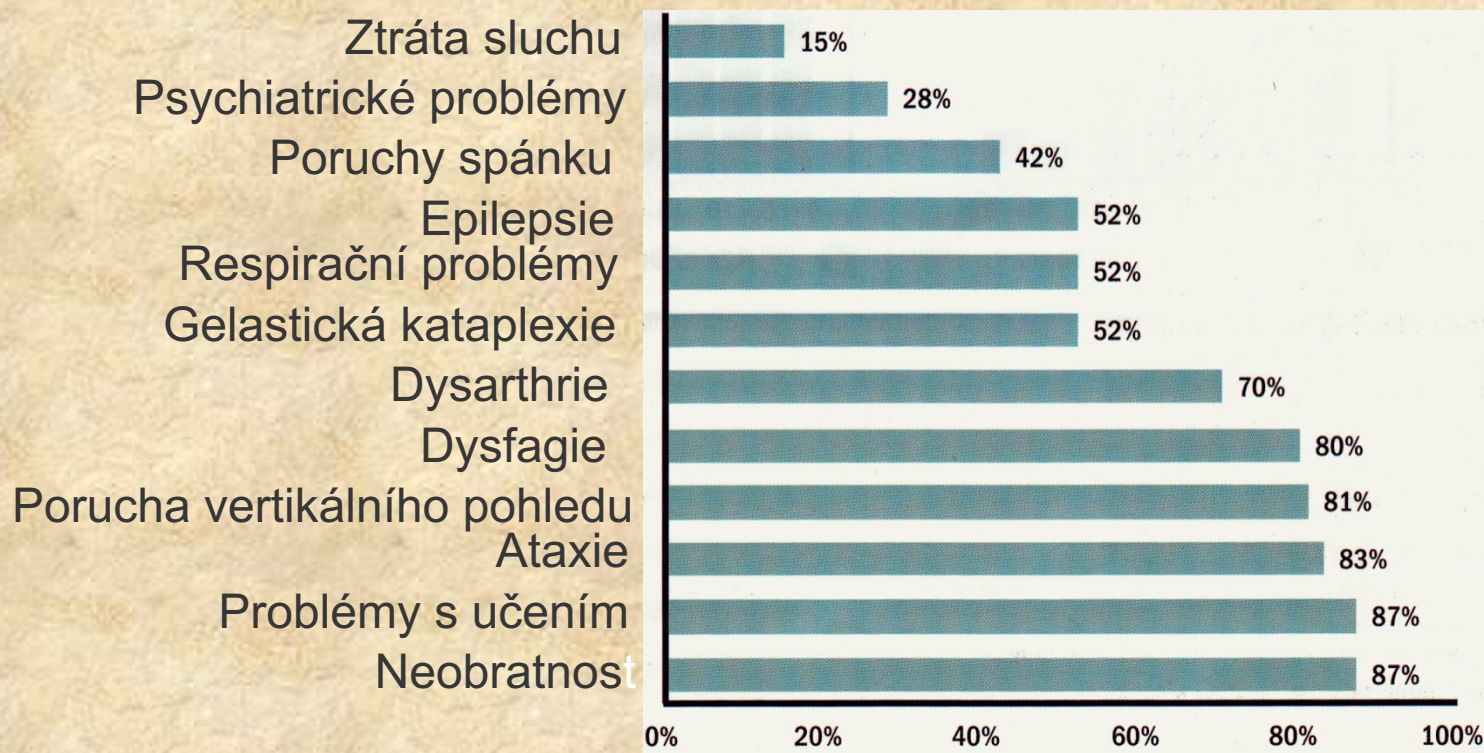
- Paměť, pozornost, logické myšlení, abstrakce
- Obtížné vybavování slov, stereotypie
- Anxieta, hypochondrie, paranoia, agrese
- Autistické projevy
- Zrakové, sluchové halucinace
- Schizofrenie rezistentní na terapii

PSYCHIATRICKÉ PROJEVY

určující známky

- Časný začátek
- Rezistence na léčbu
- Kognitivní dysfunkce, progrese
- Specifické symptomy – kataplexie, VSPG
splenomegalie
- Neurologické příznaky
(X vedl. účinky léčby)

Obvyklé symptomy u NPC

Procento postižených pacientů

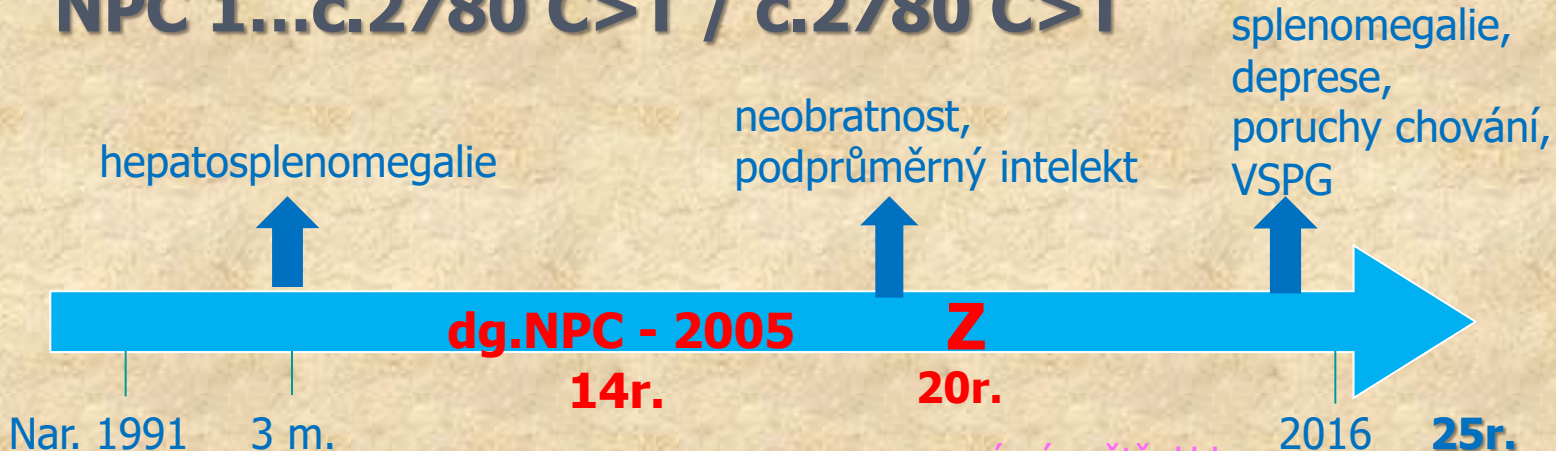
MIGLUSTAT – ZAVESCA

- **Zahájení léčby** – včas – před rozvojem ireverzibilních neurologických změn
- **Ukončení léčby** – disability score >20bb. – evaluace a 6 měs.
- **Dieta** s omezením oligosacharidů – GIT
- **Komplexní léčba**, symptomatická – RHB, epilepsie, nutriční (PEG – včas), respirace, ortopedie – korekce kontraktur, psychiatrie, ORL – sluch, sociální poradenství...

GENOTYP X FENOTYP

NPC 1...c.2780 C>T / c.2780 C>T

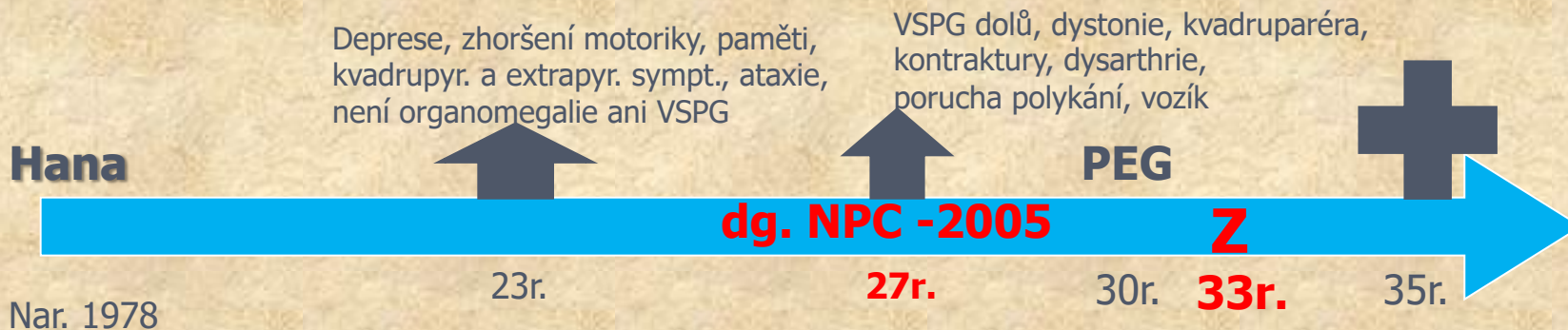
Milan

Markéta

Hana

Pacient PH

splenomegalie,
ACP 134 nkat/L

dřeň, střád.bb.
filipin staining
genetika

DG.NPC1

**GELASTICKÁ KATAPLEXIE,
PARÉZE VERTIK. POHLEDU**

vážne koordinace pohybů
mírná ataxie, jemná
motorika,
chůze, řeč, soustředění,
běh

Křeče, status
epilepticus, aspirace,
pneumonie, UPV,
hypotrofie

Zlepšení
trofiky,
kompenzace
epilepsie

prohloubení mentální deteriorace,
regres, ataxie, splenomegalie, PLT,
porucha polykání, epilepsie

Zavesca

PEG

perinatálně
bez pat., ikterus

0

8 měs.

1,5 r.

8 r.

9 r.

11 r.

12 r.

13 r.

MORBUS FABRY

Fabryho nemoc - přehled

- Panethnický výskyt
- Incidence cca 1:40,000 mužů
- Enzymový deficit - α -galaktosidasa
- X- vázaná dědičnost - ženy přenašečky, není přenos z muže na muže
- Symptomatické ženy - heterozygotky
různá intenzita projevů

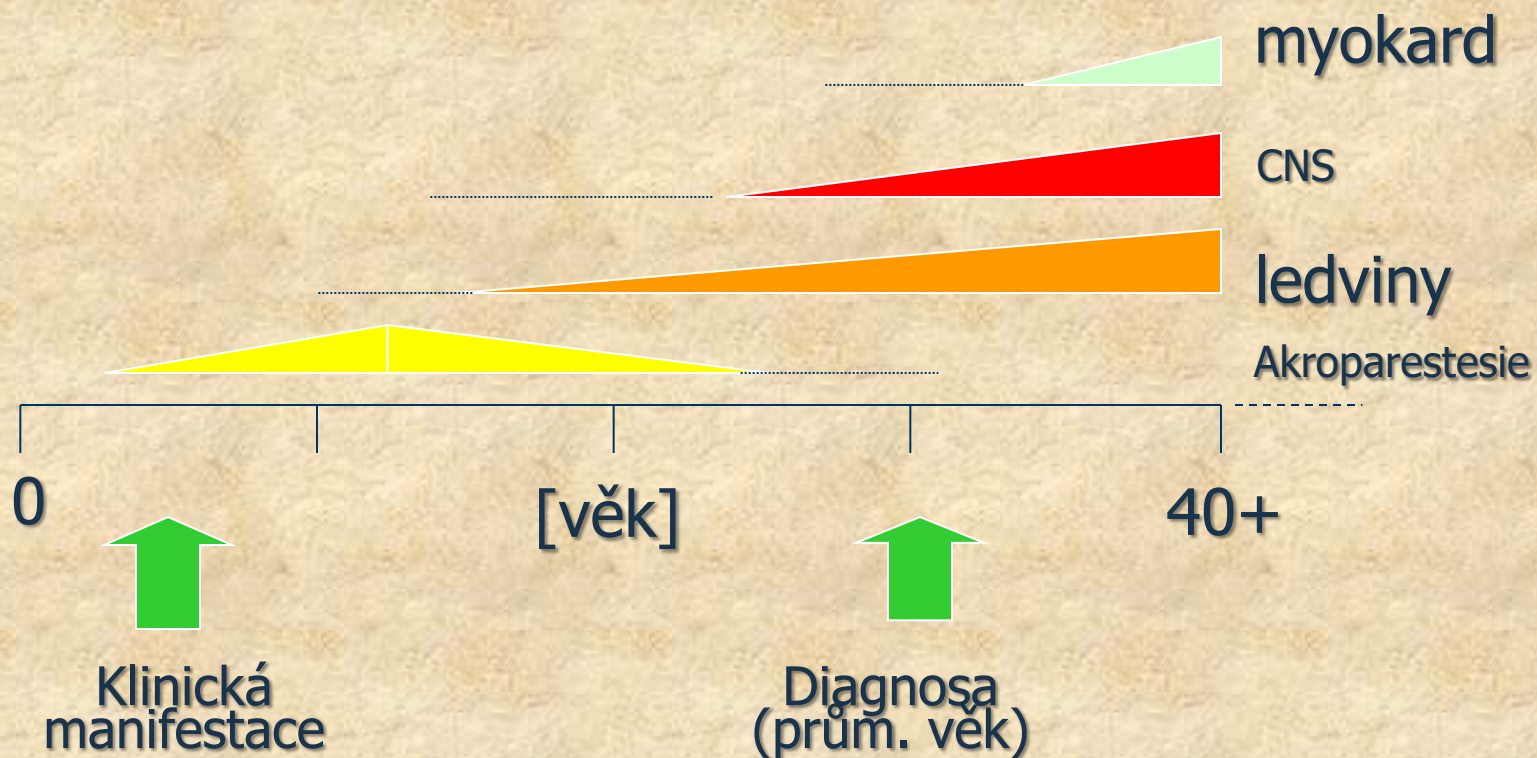
Fabryho nemoc - přehled

- Akumulace globotriaosylceramidu (GL-3) v endothelu cév a dalších tkáních
- Multi-systémová manifestace
- Poškození cílových orgánů v důsledku vaskulárních komplikací (iktus, infarkt myokardu, renální selhání)

MF – progresivní charakter, život ohrožující onemocnění

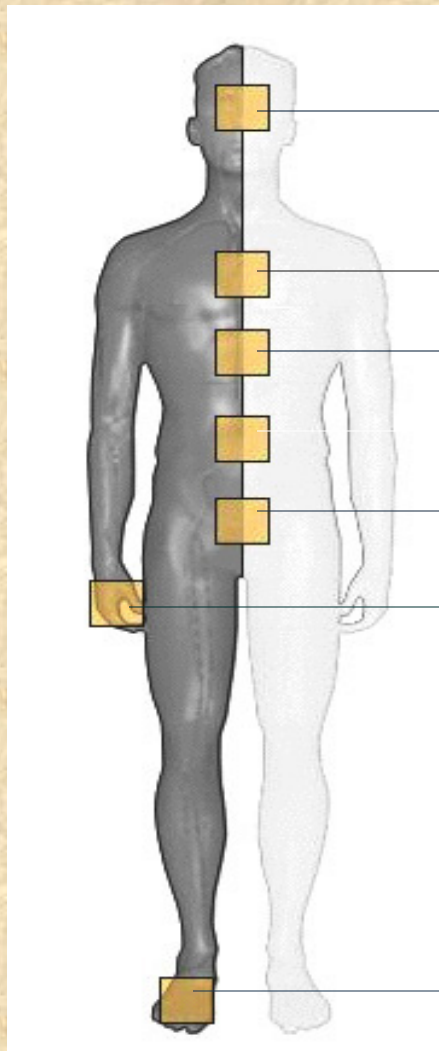
- Progresivní akumulace GL-3 vede ke zkrácení doby dožití
- K úmrtí dochází obvykle pro renální selhání, postižení myokardu či v důsledku cerebrovaskulárních komplikací ve 4.- 5. dekádě života

Progrese Fabryho nemoci

Příznaky a symptomy

časná ischemická léze - iktus

hypertrofie levé komory

hypohidrosa

progresivní renální insuficience

angiokeratomy

akroparestesie

akroparestesie

Multisystémová manifestace

Progresivní akumulace GL-3 –
zhoršující se postižení různých
orgánových systémů:

- Neurologické
- Dermatologické
- Oční
- Gastrointestinální
- Renální
- Kardiologické
- Cerebrovaskulární
postižení

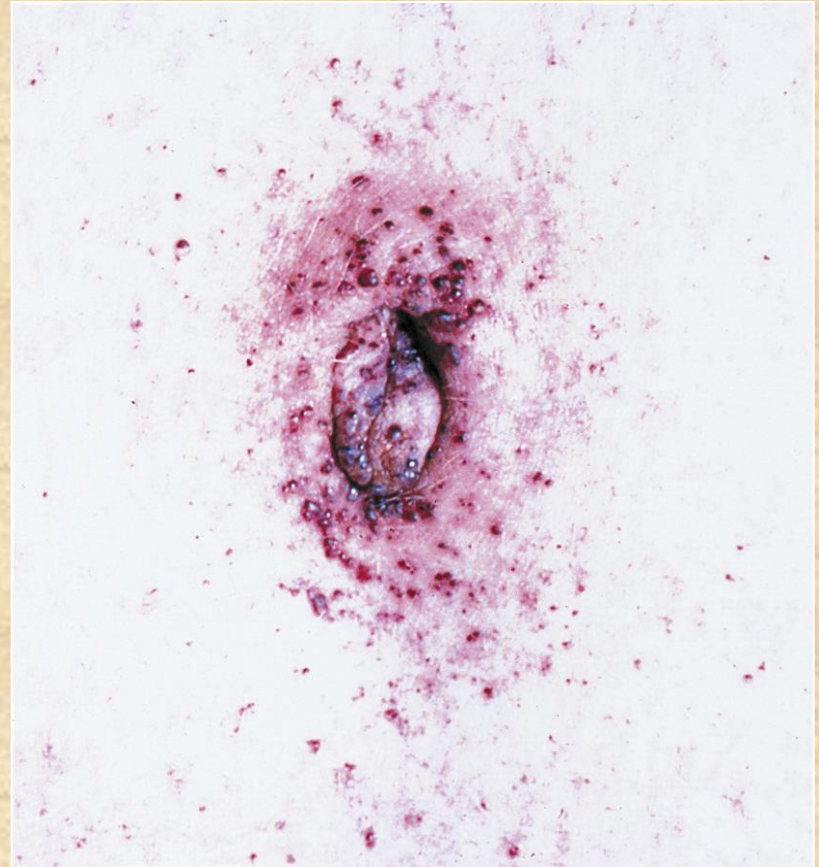
Neurologická manifestace

- TIA
- Časný iktus
- Hemiparesa
- Hemiplegie
- Polyneuropatie
- Diplopie
- Dysartrie
- Nystagmus
- Nausea/zvracení
- Vertigo/závratě
- Bolest hlavy
- Hemiataxie
- Ataktická chůze

Dermatologická manifestace

- **Hypohidrosa nebo anhidrosa**
- **Nesnášenlivost tepla a chladu**
- **Angiokeratomy**
  - **načervenalé kožní léze**
  - **nevybledávají**
  - **špendlíkovité až velikosti několika mm**
  - **výskyt v oblastech od pupku ke stehnům**

Angiokeratoma

With permission, from R.J. Desnick, PhD, MD

Kardiologická manifestace

- Hypertrofie levé komory
- Postižení chlopní - mitrální insuficience
- Postižení koronárních arterií
- Infarkt myokardu
- Kongestivní srdeční selhání
- Poruchy vedení
- Arytmie

Renální manifestace

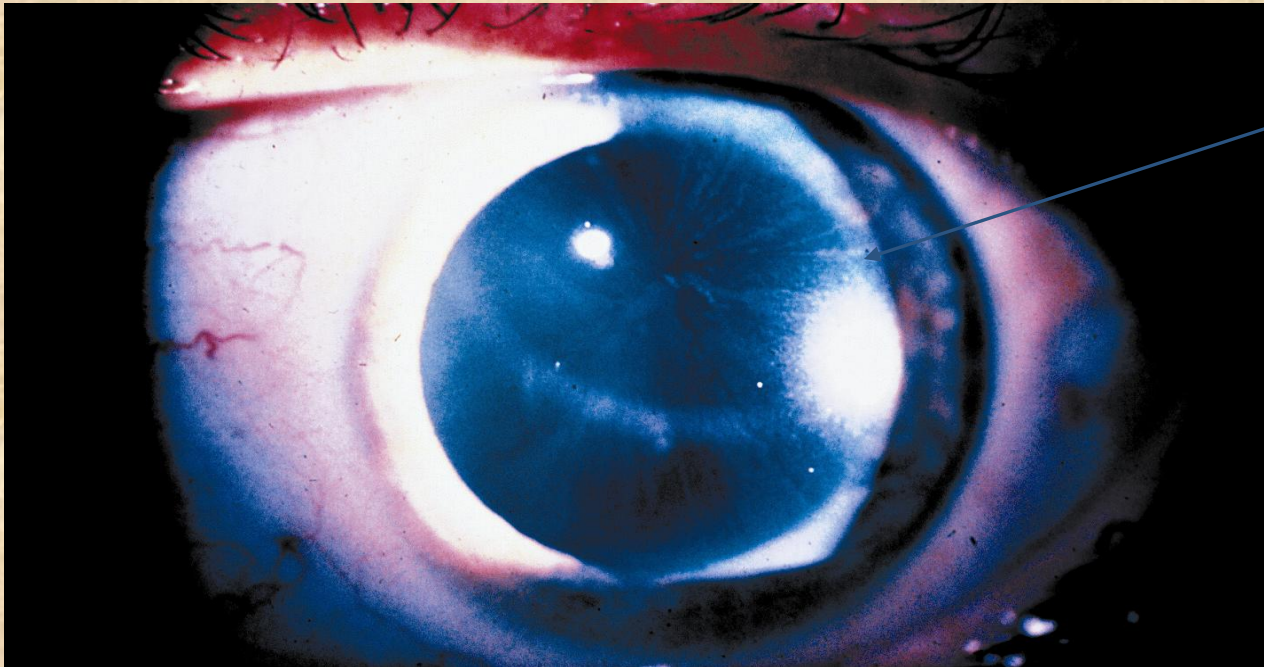
- **Progresivní renální insuficience**
  - zvýšené hladiny kreatininu
  - proteinurie, izostenurie, azotemie
- **Konečné stadium Fabryho nemoci**
- **Nejčastější příčina úmrtí u mužů**

Gastrointestinální manifestace

- Episodické průjmy
- Postprandiální plynatost a bolest
- Pocity časně sytosti
- Nausea a zvracení
- Hubnutí

Korneální opacity

“paprskovité, loukot’ovité” změny kornej, viditelné při vyšetření štěrbinovou lampou

With permission, from R. J. Desnick, PhD, MD

Postižení spojivky

„Sausage-like”-
zřetelně dilatované
cévy

With permission,
from R. J. Desnick, PhD, MD

Diferenciální diagnosa

- Iktus nejasné etiologie
- Renální selhání nejasné etiologie
- Teplota, bolest, kožní léze nejasného původu

Léčba

■ Efektivita

- postihnout přímo příčinu onemocnění
- prevence akumulace substrátu či jeho odstranění z endotelu cév a dalších tkání

**Enzymatická substituční terapie –
alfa a beta galaktosidáza**

Fenomén dr. Google

Dotaz: Niemann-Pick

Odesláno: 4. října 2015 23:57 Komu: [Malinova Vera](#)

Dobrý den,

obracím se na Vás otázkou zda by se mohlo jednat o juvenilní formu Niemann-Pickovy choroby typu C.

Synovi je 10 let a 9 měsíců, normální kótemporodní anamnéza a PM vývoj. Od 1. třídy ZŠ je v péči pedagogicko-psychologické poradny - zjištěna porucha pozornosti těžké klinické závažnosti, dyslexie, dysgrafie, potíže s počítáním. V průběhu 4. třídy ZŠ vyzkoušena farmakologická léčba ADHD (Ritalin, Strattera, Tiapridal) - bez efektu. Potíže se postupně horší. Výrazné potíže s pamětí. Při opakovaných vyšetřeních progresse deteriorace intelektových, poznávacích i mnestických schopností.

Na začátku září byl hospitalizován na neurologické klinice, kde zjištěno: těžká paréza vertikálního pohledu, neocerebellární syndrom s převahou na DK a počínající extrapyramidové příznaky charakteru dyskinéz, intenční třes. Laboratoř bez patologie. Doplněno vyšetření psychologem, dle kterého dochází k další postupné progresi deteriorace kognitivních funkcí.

Koncem září provedeno molekulárně genetické vyšetření spinocerebelární ataxie (SCA) - negativní nález.

Na 19.10. jsme objednáni ambulantně ke genetickému vyšetření.

Kontrola v neurologické ambulanci s výsledky je až 16.11.

Připadá mi, že je to dlouhá doba, protože synův stav se postupně horší.

Předem Vám děkuji za odpověď.

Terezka Orosová, 17 r. MG

Děkuji za pozornost